

Vrlo ljudski, vrlo božanski (XIII): Svim srcem

Krepost čistoće jača našu sposobnost opažanja i uživanja u onome što istinski ispunjava ljudsko srce; omogućava na otkriti Boga u svemu.

2.09.2022.

Blago čistima srcem, oni će Boga gledati (Mt 5, 8). Gledati Boga: bez filtera, bez žurbe, bez granica... Tko može sanjati o postizanju ovoga svojim snagama? Kontemplirajući na

izvoru ljepotu, dobrotu i veličinu koju neprestano svuda tražimo. Kontemplirati, što ne znači promatrati izvana, već iznutra, znajući da smo uronjeni u svu tu neizmjernost svjetlosti, u „ljubav koja zasićuje, a da nikada ne zasiti”^[1] naše najdublje čežnje. Duboke čežnje koje pronalaze tek djelomičan odgovor u ovom svijetu, iako se tako često može činiti da stvorenja imaju svu ljepotu, dobrotu i veličanstvenost koju možemo zamisliti.

Naravno, govoreći o čistoći srca, naš Gospodin ne misli samo na čednost. Ako je neka vrlo čedna osoba također nepravedna, neiskrena, nelojalna, lijena ili sebična, ne bismo rekli da je srce te osobe čisto. Kada kralj David moli: *Čisto srce stvori mi, Bože (Ps 51,12)*, on traži srce koje skladno sjedinjuje sve kreposti; srce koje kuca u skladu s onim što je uistinu vrijedno, koje je sposobno riskirati svoj život za nešto veće od sebe, koje

ne dopušta da njime zavladaju prolazne i površne stvari. Kako rastemo u raznim krepostima, naš vid - naše želje, interesi, težnje - postaje sve jasniji i učimo uviđati pravu vrijednost stvari. Učimo istinski vidjeti, razmatrati, uživati.

Nedoumice

Bog nas je stvorio za ovu kontemplaciju, koja ujedinjuje sve težnje u našem srcu. On nam želi dati tu milost. Ali to je milost za koju se trebamo boriti. Moramo zagospodariti nad svojim srcem kako bi ono postalo sposobno primiti ovaj dar jer inače riskiramo da ga ostavimo neotvoreno, zaboravljeno u kutu. Kao što je sveti Josemaría rekao, čistoća je „borba a ne odricanje. Odgovorimo radosno jednim slobodnim i veselim predanjem! Tvoje ponašanje se ne smije svesti na nikakvu hladnu i računsku negaciju. Jesi li uvjeren da

je čistoća krepost i da kao takva mora rasti i usavršavati se?”^[2] Čistoća je radosna potvrda i uvijek može rasti. Ove dvije tvrdnje mogu nam se činiti poznatima, ali način na koji su povezane često nije dobro shvaćen pa bi čak mogao izazvati određenu nedoumicu.

Čistoća kao radosna potvrda u suprotnosti je sa stajalištem nekoga tko stavlja pretjeran naglasak na „ne”: ne činiti, ne razmišljati, ne gledati ili ne željeti. Nasuprot tome, čistoća je „da” ljubavi jer ljubav je ta koja čini čistoću potrebnom i daje joj smisao. Naravno, trebamo reći „ne” određenim djelima i stavovima koji su suprotni tome i za koje svaka razumna osoba shvaća da su zapravo uskraćivanje ljubavi. Bračna ljubav je uvijek potpuna, isključiva i konačna. No, unatoč tome što zahtjeva poneko „ne”, čistoća je izrazito pozitivna krepost.

Zamislimo osobu s dobrim poznavanjem vjere i kršćanskog života, koja je iskreno odlučna svoju vjeru provesti u djelo; osobu koja je možda i drugima prenijela ovu pozitivnu viziju svete čistoće jer razumiju i dijele razloge za to. No, moglo bi se dogoditi da njezino praktično iskustvo ove kreposti ne bude u skladu s idejom čistoće kao nečeg pozitivnog i što uvijek može rasti. Prije svega, zato što ne vidi potrebu da se neprestano bori u čistoći; druge brige obično su u prvom planu pa čistoću potisne na četvrto ili peto mjesto u svojoj borbi. Kao rezultat toga, čistoća se često ne može činiti ni potvrdom ni poricanjem. Drugo, kada se ponekad mora intenzivnije boriti da bi ju živjela, čistoća se može činiti negacijom, a ne afirmacijom.

Ovome se dodaje još jedan izvor nedoumice: budući da je to krepost, čistoća je pozvana „rasti i usavršavati

se".^[3] Opet bi ovaj dobar kršćanin mogao pomisliti: „Obično uspijevam izbjeći djela, misli, poglede koji su protivni čistoći. Nije li to ono o čemu se radi? Ne mogu li reći da posjedujem ovu krepost? Što još trebam učiniti? U kojem smislu čistoća treba rasti i usavršavati se u meni?”

Podrijetlo ovih nedoumica je ideja, prilično raširena, ali vrlo reduktivna, da je krepost prije svega snaga volje koja nam omogućuje da poštujemo moralne norme, čak i kada se protive našim sklonostima. Da je ovo stajalište ispravno, krepost bi se sastojala u sposobnosti da zanemarimo svoje osjećaje, da se sustavno suprotstavimo onome što osjećamo kad god to zahtijeva poštivanje normi. Naravno, ovdje postoji element istine jer formiranje kreposti često zahtijeva da djelujemo protiv svojih osjećaja i sklonosti. Međutim, vrlo je važno ne zaboraviti

da to nije cilj; to je tek korak koji će, ako ga drugi ne slijede, samo oblikovati sposobnost potiskivanja osjećaja da se kaže „ne”. Oni koji na ovaj način razmišljaju o krepostima, iako bi mogli reći da je čistoća radosna potvrda, u stvarnosti to nisu dovoljno razumjeli jer ne vide što to znači u praksi.

Dobro integrirano

Krepost, više od sposobnosti suprotstavljanja sklonosti, je formiranje same sklonosti. Krepost se sastoji upravo u uživanju, u naslađivanju dobrim, jer je u nama izrasla afektivna prirodnost, „suučesništvo s dobrom”. Upravo u tom smislu, umjerenost nazivamo redom u prirodnoj težnji k užitku. Ako je užitak loš, sređivanje užitka značilo bi poništiti ga. Ali užitak je dobar, a naša priroda teži k njemu. Međutim, ako je nešto dobro, to u principu ne znači da je dobro u svim

slučajevima. Objekt težnje možda nije dobar za osobu u određenom smislu. Zato trebamo dovesti u red svoju sklonost užitku. Ako uspijemo, pretvorit ćemo je u jednog od naših najboljih saveznika da činimo dobro; ako ne, biti će to veliki neprijatelj koji nas može uništiti. Kao što voda, koja gasi našu žeđ, hidrira naše tijelo i potiče rast biljaka, također može postati tsunami, razorna poplava koja je izvan kontrole.

Što podrazumijeva dovođenje sklonosti u red? Sigurno ne to da užitak prestane biti privlačan, to je, štoviše, nemoguće. Niti ignoriranje užitka, kao da ne postoji u životu, niti potiskivanje istoga. Urediti sklonost užitku znači integrirati je u istinsko dobro ljudske osobe:^[4] dati jedinstvo našim željama tako da one progresivno budu u skladu s našom ljudskom prirodom i jačaju je. Nečisto srce je fragmentirano srce, bez jasnog cilja; čisto srce, nasuprot

tome, je ujedinjeno srce, s jasnim smjerom u životu.

Kako se to može postići? Ljudske sklonosti su načini opažanja dobra; svaki od njih predstavlja ono što zadovoljava to dobro kao prikladno za nas. Kažemo da imamo sklonost užitku jer kada smo suočeni s nečim što ga može proizvesti, doživljavamo privlačnost: objekt se našim očima predstavlja kao prikladan za naše potrebe. Međutim, ono što je dobro za sklonost možda neće biti dobro za osobu. Torta mi se može svidjeti jer bi bila ugodna za pojesti, ali možda neće biti dobra za moje zdravlje (npr. jer sam dijabetičar), figuru (pokušavam smršavjeti) ili moj odnos s drugima (pripada nekom drugom). Svaka sklonost ima svoju točku gledišta; ona vrednuje stvarnost iz svoje perspektive i ne može to učiniti iz druge perspektive. Razum je jedina sposobnost koja može usvojiti sva gledišta i integrirati ih,^[5]

identificirajući dobro osobe, a ne samo dobro određene sklonosti ili određenog aspekta života. Razum sluša što svaka sklonost ima za reći, procjenjuje sve te glasove i prosuđuje je li neki čin uistinu dobar za osobu.

Razum nije hladan i nepristran. Na njega utječu naše emocije, sklonosti i strasti. Ako jedna sklonost govori mnogo glasnije od drugih, to može zbuniti naš razum. Otuda i važnost da naše sklonosti budu dobro oblikovane (dobro umjerene). Tako će, umjesto da budu prepreke, biti oslonac za prosudbe koje donosi naš razum. Naravno, ova integracija kroz korištenje našeg razuma zahtijeva razumijevanje i poštivanje smisla sklonosti te da to poštivanje prožima i vodi naše emocije i želje.

Proždrljivost, na primjer, otkriva da smisao naše potrebe za jelom nije shvaćen – barem ne na praktičan način, na način koji utječe na naše ponašanje. Odnosno, način na koji

užitak jedenja doprinosi cjelovitom dobru osobe još nije temeljito asimiliran. Nešto slično se može reći i za čistoću, kao i za bilo koju drugu krepost.

Nutarnji svijet

Poslušajmo savjet svetog Josemarije u jednoj od najkraćih točaka u Putu: „Zašto trebaš gledati naokolo ako 'svoj svijet' носиš u sebi?”^[6] — Istina je: ako mi nosimo svijet u sebi - svijet sastavljen od velikih dobara, i božanskih i ljudskih – svaki pogled, djelovanje ili misao protiv čistoće može imati određenu privlačnost za nas, ali će se protiv toga biti puno lakše boriti jer će se doživljavati kao prijetnja harmoniji našeg nutarnjeg svijeta.

Mogli bismo čak reći da se čistoća odnosi na spolnost tek sekundarno. Uglavnom se radi o otvaranju našeg nutarnjeg svijeta – našeg srca – za velike pothvate, sa sposobnošću

opažanja, žuđenja i uživanja u onome što je sposobno ispuniti ljudsko srce. Stoga, kao što je rekao i sveti Josemaría: „Ne govorim rado o nečistoći. Više volim razmatrati plodove umjerenosti... jer život u duhu ove žrtve oslobađa (čovjeka) od mnogih okova i omogućava mu da u dubini svoga srca okusi čitavu ljubav Božju. Otkrivamo da je moguće brinuti se za druge, svoje dijeliti, posvetiti se velikim stvarima.”^[7]

Oni koji su čisti znaju cijeniti i uživati u svemu što je lijepo, plemenito i istinski zabavno. Njihov pogled nije posesivan, već zahvalan. Oni „puštaju drugoga da bude” i ne dopuštaju da se njihov odnos sa svakom osobom okalja i „depersonalizira”. Suprotno tome, oni koji nisu čisti izgledaju nečisto; to je izgled koji nije sposoban poželjeti dobrodošlicu drugima, već samo zahtijevati koristi. U stvarnosti, oni nisu u stanju cijeniti male radosti u

životu i osobnim odnosima te jednostavno uživati u druženju s drugima. Male radosti koje drugi cijene čine im se neukusnima i besmislenima. Potrebna im je snažna emocionalna reakcija kako bi nešto doživjeli kao pozitivno i ugodno.

Tako možemo razumjeti zašto onima koji krepost čistoće doživljavaju kao radosnu potvrdu obično nije potreban izniman napor volje da obuzdaju neuredne seksualne impulse; njihov nutarnji svijet, sastavljen od vrijednih interesa i iskrenih odnosa, snažno se protivi bilo kakvim svojeglavim impulsima i odbacuje ih. I kao rezultat toga, osjećaju se duboko slobodnima jer rade ono što istinski žele i vole. Nasuprot tome, oni koji su požudni, kojima nedostaje seksualna uzdržanost ili čak oni koji su „samo uzdržani“, ako i uspiju postići kontrolu nad svojim apetitima strogim naporom, osjećali bi se

potisnutima - kao da im nešto nedostaje u životu.

Za svetog Tomu Akvinskog, požudni, neuzdržani, uzdržani i čisti četiri su različite stvarnosti.^[8] Čista osoba posjeduje krepost, dok požudna osoba ima suprotan porok.

Neuzdržana osoba, iako nije čvrsto uspostavila porok, ne živi ispravno. A uzdržana osoba, kao što sam izraz implicira, posjeduje uzdržanost. Ne griješe protiv čistoće, ali ni ne posjeduju krepost. Suočeni s napastima, oni se ograničavaju na potiskivanje impulsa, a da zapravo ne uživaju u dobru.^[9]

To je, primjerice, slučaj s onima koji ne žele gledati nešto nečisto, ali bi bili sretni kad bi bilo nemoguće izbjeći to učiniti. Oni jednostavno zaobilaze prepreke za koje bi najradije da ih ne moraju zaobilaziti, a pritom ne uspijevaju formirati nutarnji stav i usmjeriti ga prema

istinskom dobru ljudske osobe. Ova situacija može biti korak naprijed za nekoga tko je još daleko. Ta osoba ima još dug put do formiranja kreposti čistoće. Tko se odlučno ne udalji od granice grešnog, čak i ako uspije ne sagriješiti, nikada neće doći dalje od pukog suzdržavanja. Neće istinski uživati u kreposti čistoće i neće je vidjeti kao radosnu potvrdu.

Vidjeti će Boga u svemu

Blago čistima srcem, oni će Boga gledati (Mt 5,8). Možda Isus ovdje ne kaže da onima čije je srce nečisto neće biti dopušteno gledati Boga, već radije da neće moći vidjeti ono što će vidjeti oni čistoga srca: neopisivu ljepotu, ispunjenu mnoštvom nijansi i boja, zadovoljavajući sve težnje ljudskog srca. To se zapravo događa čak i na ovom svijetu. Kreposni su sposobni pronaći Boga u svakoj osobi i situaciji u svakodnevnom životu, dok oni koji nisu kreposni ne

osjećaju njegovu prisutnost ili im je to nelagodno i neugodno jer im ograničava slobodu.

Tako shvaćena krepost, kao stvaranje lijepog nutarnjeg svijeta, afektivne prirodnosti koja nam omogućuje da uživamo čineći ono što je dobro, odgovor je na gore spomenute nedoumice. Doista, ako nastojanje da se formira krepost svete čistoće nije usmjereno samo na borbu protiv neurednih djela, već također i iznad svega na izgradnju nutarnjeg svijeta ispunjenog nadnaravnim i ljudskim bogatstvima, lako je razumjeti da ta vrlina raste i nastaje ne samo kada treba pobijediti iskušenje, nego i kada je naša pažnja usmjerena na ono što je vrijedno i lijepo u svijetu, čak i ako samo po sebi nema veze sa spolnošću. Čistoća nije krepost samo kada se trebamo boriti. Ne odnosi se samo na napasti, već i na usmjeravanje naše „pažnje“ na ono na što se obraća naše srce. Tako

možemo razumjeti zašto to nutarnje pročišćavanje, ta otvorenost za ono što je uistinu veliko, nema granica i uvijek može rasti.

Mnoštvo sredstava

Kako možemo oblikovati ovaj bogati nutarnji svijet? Naravno, trebamo izbjegavati sve što bi ga moglo poremetiti, paziti da nam vid i mašta ne budu raspršeni ili zamagljeni, obuzdavajući našu znatiželju te također izbjegavajući dokolicu, taj pasivni stav nekoga tko odustaje od vlasti svojih odluka što god se događa oko njih. Besciljno lutati, prepustiti se vladajućem vjetru, jednostavan je način da se izgubi put i završi na mjestu gdje radije ne bismo otišli.

Također je važno rasti u jakosti jer je inače vrlo teško zadržati kurs usred naleta vjetra i valova. Mala djela mrtvljenja u našem poslu, u našim odnosima s drugima, u stvarima koje nam se sviđaju i ukusima jačaju naše

srce. A također nam je potrebna iskrenost: jednostavnost da razgovaramo o tome što se događa u nama je vrlo učinkovit način da „oksigeniramo“ svoje srce i spriječimo da postane opijeno osjećajima koji ga samo stežu.

Vrlo su važna i druga sredstva koja usmjeravaju pažnju srca prema onome što je nadnaravno i ljudski vrijedno: euharistijska pobožnost, ljubav prema Majci Božjoj, molitva i osobni odnos s našim Gospodinom. Prijateljstva i svi plemeniti ljudski odnosi također su ovdje od velike pomoći. Dok je izolacija ili zatvaranje u sebe lak izvor zaraze, iskreno samodarivanje drugima održava naše srce u dobrom zdravlju.

Osim toga, vrlo je korisno razvijati vrijedne kulturne interese, posebno dobru literaturu, dobar film, glazbu itd., koji jačaju našu estetsku osjetljivost i osjećaj za lijepo. Oni koji

uživaju samo u površnim filmovima, videima ili knjigama „visokog intenziteta”, koji se naviknu živjeti samo na „banalnim” emocijama, trebati će uložiti veliki trud da se kontroliraju kada njihove emocije uđu u spolno područje. Čak i ako uspiju to učiniti, doživjet će to, u najboljem slučaju, kao represiju, kao poricanje. Mnogo je ugodnije i učinkovitije stvoriti čistu, svijetlu, bogatu i pozitivnu nutarnju atmosferu. Naše srce nije stvoreno za manje. Stvoreni smo da uživamo u Božjoj ljepoti već u ovom životu i za svu vječnost.

Julio Diéguez

^[1]Sveti Josemaría, *Prijatelji Božji*, br. 208.

^[2]*Prijatelji Božji*, br. 182.

^[3]*Isto*.

^[4]*Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2337: „Čistoća izražava ostvarenu integraciju spolnosti u osobi i time nutarnje čovjekovo jedinstvo u njegovu tjelesnom i duhovnom biću. Spolnost, kojom se očituje čovjekova pripadnost tjelesnom i biološkom svijetu, postaje osobnom i stvarno ljudskom kad je integrirana u odnos osobe s osobom, u potpun i vremenski neograničen uzajaman dar muža i žene.

^[5]Usp. Sveti Toma Akvinski, *Summa Theologica*, I-II, q. 17, a. 1, ad 2.

^[6]Sveti Josemaía, *Put*, br. 184.

^[7]*Prijatelji Božji*, br. 84.

^[8]Usp. *Summa Theologica*, II-II, qq. 151-156.

^[9]U II-II q. 155, sveti Toma razlikuje ono što on naziva „uzdržavanje” od kreposti umjerenosti. Umjerenost pripada osobi čijim apetitima

pozitivno upravlja razum, dok je
uzdržljivost stroga kontrola apetita
koji se opiru vladavini razuma.

Julio Diéguez

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/vrlo-
ljudski-vrlo-bozanski-xiii-svim-srcem/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/vrlo-ljudski-vrlo-bozanski-xiii-svim-srcem/)
(7.08.2025.)